

JENN

Training and Consultancy

The path to enlightened education

GEOGRAFIE

GRAAD

VRAESTEL 2

ONDERWYSER OPLOSSINGS HANDLEIDING

ONDERWERPE

**1. STUDIE VAN
NEDERSETTINGS**

**2. STANDPLAAS; LIGGING;
PATRONE EN VORM VAN
LANDELIKE NEDERSETTINGS**

**3. LANDELIKE STEDELIKE
MIGRASIE EN LANDELIKE
ONTVOLKING**

**4. SOSIALE
ONGERECHTIGHEIDSKWESSIES
IN LANDELIKE NEDERSETTINGS**

**5. OORSPRONG EN
ONTWIKKELING VAN
NEDERSETTINGS**

**6. KLASSIFIKASIE VAN
STEDELIKE NEDERSETTINGS
VOLGENS FUNKSIE**

7. STEDELIKE HIËRARGIE

8. GRONDGEBRUIKSONES

**9. STEDELIKE
STRUKTUUR/STEDELIKE
MORFOLOGIE**

**10. MODELLE VAN STEDELIKE
STRUKTUUR**

**11. STEDELIKE NEDERSETTINGS
KWESSIES**

**12. INFORMELE
NEDERSETTINGS**

OPLOSSINGS

AKTIWITEIT 1

- 1.1.1 **A:** verspreide patroon en **B: kern** (2x1) (2)
- 1.1.2 **A:** geïsoleerde plaasopstalle en **B:** plaasdorpie (2x1) (2)
- 1.1.3 **C :** nat punt nedersetting; nedersetting naby die waterbron.
D.: droëpunt nedersetting. Hoog geleë, weg van die water af (2x2) (4)
- 1.1.4 Liniêr (1x2) (4)
- 1.1.5 Gelyke bewerkbare grond
Naby die waterbron vir besproeiing
Toegang tot die pad (3x1) (3)

AKTIWITEIT 2

Uittreksel uit 3025 AD Phillipolis

- 2.1.1 Verwys na die nedersettings Langkloof (**A**) en Waterkloof (**B**)
- a. A: Verspreid
B: Kernagtig (2x1) (2)
1. Die nedersetting is langs die waterbron
Daar is 'n rivier langs die nedersetting (2x1) (2)
1. Die nedersetting is naby die pad om toeganklikheid en
vervoer van goedere te verseker.
Die gebied is relatief vir verbouing.
Naby waterbron vir besproeiing. (2x2) (4)
- 2.1.2 Die gebied kry lae jaarlikse reënval.
Boere maak staat op grondwater vir besproeiing. (1x2) (2)
- 2.1.3 Bereken die gradiënt tussen hoogtepunt 404 en trig baken 275.
VI
HE
 $VI = 1406\text{m} - 404\text{m} = 1002\text{m}$
 $HE = 3.8\text{cm} \times 500 = 1900\text{m}$
Gradiënt = 1: 1.89 (5x1) (5)

AKTIWITEIT 3

3.1.1	Beweging van mense van landelike gebiede na stedelike gebiede (2) [KONSEP]	(1x2)	(2)
3.1.2	landelik (1)	(1x1)	(1)
3.1.3	Mense verdien geen/lae salarisse (2) Hulle kan nie basiese dienste bekostig nie (aanvaar voorbeelde) (2) [ENIGE EEN]	(1x2)	(2)
3.1.4	Geboortesifer daal (2) Verouderende bevolking (2) Ontwrigting van gesinseenhede (aanvaar voorbeelde) (2) Toename in armoede (2) Toename in werkloosheid (2) Afname in (toegang tot) dienste (aanvaar voorbeelde) (2) Lewenstandaard neem af (aanvaar voorbeelde) (2) Ouer/jonger gemeenskapslede wat kwesbaar is vir maatskaplike euwels (aanvaar voorbeelde) (2) Geslagstruktuur verander (2) Lewenskwaliteit neem af (aanvaar voorbeelde) (2) "Brain drein" / kundigheidsverlies, wanneer geskoolde mense landelike gebied verlaat (2) Verlies aan gemeenskapsidentiteit (2) [ENIGE TWEE]	(2x2)	(2)
3.1.5	Skep geleenthede vir beleggings (aanvaar voorbeelde) (2) Verhoog werksgeleenthede (aanvaar voorbeelde) (2) Vaardigheidsontwikkelingsprogramme (aanvaar voorbeelde) (2) Bevorder entrepreneurskap (2) Ontwikkel gemeenskapsprojekte (2) Maak dienste meer toeganklik (aanvaar voorbeelde) (2) Verbeter die kwaliteit van dienste (aanvaar voorbeelde) (2) Verbeter infrastruktuur (aanvaar voorbeelde) (2) Verhoog ontspannings-/kulturele aktiwiteite (aanvaar voorbeelde) (2) Bevorder toerisme (aanvaar voorbeelde) (2) Subsidiëring van onderwys (2) Grondhervormingsprogramme (aanvaar voorbeelde) (2) Jong boere ontvang finansiële bystand (aanvaar voorbeelde) (2) Verskaf markverwante salarisse/bonusse (aanvaar voorbeelde) (2) [ENIGE DRIE]	(3x2)	(6)

AKTIWITEIT 4

4..1.1	Landelike-stedelike migrasie is die beweging van mense uit die landelike gebied na die stedelike gebied. [KONSEP]	(1x2)	(2)
4.1.2	Plaasmoorde (1) Armoede (1) Gebrek aan werksgeleenthede (1) [ENIGE EEN]	(1x1)	(1)
4.1.3	Pyp-/drinkwater (1) Elektrisiteit (1) Sanitasie (1) Vullis en afvalverwydering (1) Gesondheidsorg (aanvaar voorbeelde) (1) Maatskaplike welsyn (1) Behuising (1) Onderwys (1) Veiligheid en sekuriteit (1) [ENIGE TWEE]	(2x1)	(2)
4.1.4	Die vraag na behuising kan nie bevredig word nie (2) Daar is 'n tekort aan geskikte grond (2) Beperkte munisipale begrotings (aanvaar voorbeelde) (2) [ENIGE TWEE]	(2x1)	(4)
4.1.5	Skep meer/beter werksgeleenthede (aanvaar voorbeelde) (2) Bevorder kommersiële boerdery (2) Ontwikkel werkers/leer hulle vaardighede (aanvaar voorbeelde) (2) Verskaf kredietfasiliteite/lenings/subsidies aan boere (2) Doeltreffende grondhervormingsprogramme (aanvaar voorbeelde) (2) Desentralisering van nywerhede/besighede (2) Ontwikkeling van ekotoerisme (aanvaar voorbeelde) (2) Organiseer feeste/ontspanningsaktiwiteite (aanvaar voorbeelde) (2) Advertensies/bemarking van die area (2) Die verskaffing van basiese dienste (aanvaar voorbeelde) (2) Verbetering van infrastruktuur (aanvaar voorbeelde) (2) Skep belonings aan mense om mense aan te moedig om landelike-stedelike migrasie te beperk (aanvaar voorbeelde) (2) Hervestiging van mense in landbougeskikte gebiede (2) [ENIGE DRIE]	(3x2)	(6)

AKTIWITEIT 5

- 1.5.1 Toegang tot water/ toegang tot hulpbronne (1x1) (1)
- 1.5.2
- Vervalle infrastruktuur sowel as
  - Gebrek aan behoorlike bedrywighede
  - Gebrek aan instandhouding van bestaande infracstruktuur
(EINGE TWEE) (2x1) (2)
- 1.5.3
- Provinsie is hoogs verstedelik
  - Afhanklik van watervoorsieining van die Vaal rivier. (1x2) (2)
- 1.5.4
- Mense kan siek word as gevolg van siektes wat deur water oorgedra word (aanvaar voorbeelde)
  - Tekort aan water kan lae opbrengste in landelike gebiede veroorsaak.
  - Kan lei tot swak sanitasie.
  - Lae produksie in plase kan 'n hoë werkloosheidsyfer (2x2) (4) veroorsaak.
  - Toename in die pryse van landbouprodukte.
  - Dienste ontwig weens watertekorte (aanvaar voorbeelde)
- 1.5.5
- Institusionele ontwikkeling om landelike mense te help om die prioriteite in hul eie gemeenskappe te stel en toegang tot fondse te kry om plaaslike ekonomiese ontwikkeling te beplan en te implementeer.
  - Maak die lekkende pype in die gemeenskappe reg
  - Voorsien infrastruktuur vir landelike gebiede
  - Leer mense oor waterbesparing

[14]

AKTIWITEIT 6

- 6.1.1 Beleid om billike verspreiding en toegang tot grond te bewerkstellig (2) (1x2) (2)
[KONSEP]
- 6.1.2 Skep bates vir die armes (1) (1x1) (1)
Stabiliseer verhoudings (1)
Bevorder ontwikkeling (1)
[ENIGE EEN]
- 6.1.3 Begrotings/befondsing moet verkry word (2) (1x2) (2)
Regsreëlings moet gesluit word (2)
[ENIGE EEN]
- b) Skud van hande (2) (1x2) (2)
Daar is geen bakleiery nie (2)
Vreedsame omgewing (2)
[ENIGE EEN]
- 6.1.4 Gebrek aan kennis rakende die grondhervormingsproses (2)
Armoede/Gebrek aan inkomste om vergaderings by te woon (2) (2x2) (4)
Gebrek aan toepaslike dokumentasie (2)
Gewillige verkoper/koper-klousule (2)
Regsprosesse is duur (2)
Bepaalde begrotings van die regering (2)
Regering kan nie lenings verskaf nie (2)
Die regering kan nie toerusting verskaf nie (2)
Opleiding van boere is duur (2)
[ENIGE TWEE]
- 6.1.5 Die verandering na kommersiële boerdery sal meer werksgeleenthede (2)
Toename in voedselproduksie sal armoede verlig (2) (2x2) (4)
Indiensneming sal armoede verminder (2)
Daar sal meer versoening tussen landelike gemeenskappe wees wat sal stabiliteit teweegbring (2)
Verbeterde dienste sal bydra tot 'n beter lewensgehalte (2)
Gesinseenhede sal nie gebreek word nie as gevolg van 'n afname in landelik-stedelike migrasie (2)
[ENIGE TWEE]

AKTIWITEIT 7

Verskaf een word vir die volgende stellings:

7.1.1	Sentrale plek	(1x1)	(1)
7.1.2	Reikwydte	(1x1)	(1)
7.1.3	Drempel bevolking	(1x1)	(1)
7.1.4	Invloedsfeer	(1x1)	(1)
7.2.1	A	(1x1)	(1)
7.2.2	Dit is nie duur nie en word daagliks verbruik	(1x2)	(2)
7.2.3	Dit sal 'n groter reikwydte hê.	(1x2)	(2)
7.2.4	B	(1x1)	(2)
7.2.5	Goedere en dienste wat selde benodig word, lok kliënte van ver gebiede.	(1x2)	(2)

AKTIWITEITE 8

- 8.1.1 Markgebied vanwaar 'n stedelike nedersetting/besigheid kliënte lok (1) (1x1) (1)
[KONSEP]
- 8.1.2 Stad groter/groter/wyer as die dorp (1) (1x1) (1)
OF
Dorp Kleiner as die stad (1)
- 8.1.3 Die orde van die goedere wat in 'n bepaalde diensgebied verkoop word/orde van dienste verkoop word (1x1) (1)
/graad van spesialisering van dienste/goedere (1)
Aantal funksies/goedere wat aangebied word (1)
Tipe funksies wat aangebied word/goedere verkoop (1)
Verskeidenheid goedere/dienste aangebied (1)
Prys van goedere/dienste (1)
[ENIGE EEN]
- 8.1.4 Kompetisiesone / waar mense kan kies by watter plek om inkopies te doen (2) (2x2) (4)
Persoonlike keuse/gerief van waarheen om te gaan (2)
Reis na plekke wat beter dienste bied (2)
Daar is min impak op reistyd en koste vir die produk wat hulle wil koop (2)
Gaan na 'n dorp of stad vir 'n ander doel en doen inkopies terwyl jy daar is
Oppad na werkplek/verblyf (2)
Aanbieding van goedkoper goedere/dienste (2)
Verskeidenheid goedere aangebied (2)
Vir hoë orde/ spesiale goedere / dienste kan kliënte kies om na die stad (2)
Vir lae orde / daaglikse goedere / dienste sal kliënte heel waarskynlik na die stad gaan (2)
- 8.1.5 Afstand afgelê (reikwydte) sal afhang van die orde van die goedere/diens (2) (2x2) (4)
Hoë orde goedere / dienste / verbruikersgoedere het 'n groter omvang en trek kliënte van verder weg (2)
Lae orde goedere / dienste / basiese kommoditeite / geriefsgoedere het 'n korter afstand dus mense wat nie bereid is om baie ver te reis nie (2)
Koste van goedere/dienste – hoe goedkoper, hoe korter die afstand/hoe duurder, hoe verder die afstand (2)
[ENIGE TWEE]
- 8.1.6 Mense wat nie bereid is om lang afstande te reis om laer orde goedere/dienste/geriefsgoedere/funksies te kry (2) (2x2) (4)
Meer lae-orde sentrums sal bestaan om in die daaglikse behoeftes van mense/goedere/funksies wat gereeld benodig word, te voorsien(2)
Verhoogde koste om lae orde goedere / dienste / funksies te verkry as jy moet reis na hoë ordesentrums vir daaglikse behoeftes (2)
Lae-orde sentrums bedien 'n klein area (2)
Goedere en dienste van hoë orde word nie daaglik benodig nie/minder gereeld (2)

Minder winkels bied hoë orde goedere / dienste / funksies / nie gereelde gebruik van dienste nie
 Mense is bereid om lang afstande te reis om hoë orde goedere/dienste/funksies te kry, dus minder hoë ordesentrums nodig (2)
 Hoë ordesentrums bedien 'n groot gebied
 Ekonomiese vooruitgang - namate ekonomiese ontwikkeling plaasvind, kleiner sentrums sal groei tot groter sentrums (namate die aantal goedere/dienste/funksies toeneem, sal daardie dorp groei) (2)
 [ENIGE TWEE]

AKTIWITEIT 9

9.1.1	Syaansig van 'n stedelike gebied	(1x1) (1)
9.1.2	Hoogte van geboue neem af (1) Hoogte van geboue neem toe na die middestad (1) Geboue is hoër in die middestad/laer in die landelike-stedelike rand/sone (1)	(1x1) (1)
9.1.3	Lei tot 'n hoë geboudigheid (2)	(1x2) (2)
9.1.4	Gekenmerk deur gemengde grondgebruik (2) Inval en opvolging (aanvaar voorbeelde) (2) Stedelike vernuwing vind plaas (2) Stedelike uitbreiding/stedelike spreiding vind plaas (aanvaar voorbeelde) (2) [ENIGE TWEE]	(2x2) (4)
9.1.5	Grond is goedkoper (2) Beskikbare grond (2) Toeganklike mark (2) Verlaagde vervoerkoste (aanvaar voorbeelde) (2) Toeganklike vervoerinfrastruktuur (aanvaar voorbeelde) (2) Minder koste aangegaan as gevolg van minder misdaad (aanvaar voorbeelde) (2) Toegang tot grondstowwe	(3x2) (6)

AKTIWITEIT 10

- 10.1.1 Daar is fokuspunte (kerne) rondom die stedelike nedersetting ontwikkel (1) (2x1) (2)
Ligging van grondgebruik (sones) is gebaseer op verenigbaarheid (1)
Alle grondgebruik (sones) is teenwoordig (1)
- 10.1.2 Sentrale sakekern (SSK/ SSG) (1x1) (1)
- 10.1.3 Grondgebruiksone 1 is geleë in 'n gebied van hoë toeganklikheid (2) (1x2) (2)
- 10.1.4 a. Hoë misdaad in die middestad het veroorsaak dat kommersiële aktiwiteite na die afgeleë sakekern beweeg (2) (1x2) (2)
Lae misdaadsyfers in die afgeleë sakekern sal aantrekliker wees vir ontwikkeling (2)
- b. Minder verkeersopeenhopings sal gerief verhoog/ meer toeganklikheid (2) (1x2) (2)
Meer verkeersopeenhopings in die middestad verminder gerief/ toeganklikheid(2)
- 10.1.5 Stedelike gebiede het verskillende kerne (aanvaar voorbeelde) (2) (3x2) (6)
Vlak en tempo van ontwikkeling verskil (2)
Verskillende hoeveelhede ruimte beskikbaar vir die uitbreiding van stedelike gebiede (2)
Natuurlike hulpbronne wat in stedelike gebiede voorkom, verskil (aanvaar voorbeelde) (2)
Fisiese hindernisse wat uitbreiding kan voorkom (2)
Verskillende ligging van stedelike gebiede (2)
Swak beplanning deur munisipaliteite (2)
Beperkte finansiële begrotings (2)
Historiese/kulturele faktore het 'n impak (2)
Vervoerinfrastruktuur verskil (2)

AKTIWITEIT 11

- 11.1.1 Agteruitgang van stedelike gebiede/geboue (2) (1x2) (2)
- 11.1.2 Geboue is in 'n swak toestand (aanvaar voorbeelde) (1) (1x1) (1)
Graffiti op die geboue (1)
Rommel/besoedeling (in die omgewing) (1)
- 11.1.3 Gebied van toekomstige uitbreiding van die middestad / sone van verandering / inval en Opvolging (2) (2x2) (4)
Lok lae-inkomste inwoners/studente (2)
Eienaars bewoon/onderhou/opgradeer nie geboue nie (2)
Geboue word onbewoon gelaat(2)
Geboue word onwettig beset (2)
Geboue aan basiese dienste (2)

Oorbevolking as gevolg van nabyheid aan die middestad (2)
Immigrante word aangetrek as gevolg van die lae koste van die wonings(2)
Sosiale ewels is algemeen (2)

- 11.1.4 Mense sal behuising van beter gehalte hê (2)
Mense sal beter toegang tot basiese dienste hê (2) (4x2) (8)
Skep 'n verbeterde estetiese aantrekking (2)
Verminder die misdaadsyfer in die gebied (2)
Gebied word aantrekliker vir toeriste (2)
Dit sal meer besighede lok (aanvaar voorbeelde) (2)
Dit sal meer werkseleenthede skep (2)
Eiendomswaardes sal toeneem (2)
Tariewe wat ingesamel word, kan gebruik word vir die instandhouding van die gebied (2)
Dit sal 'n gesonder omgewing skep (2)
Daar sal verbeterings in infrastruktuur wees (2)
Lok meer welgestelde mense (2)

AKTIWITEIT 12

- 12.1.1 Motors/ Privaat voertuie (1x1) (1)
- 12.1.2 Daar word meer motors gebruik (om 60 mense te vervoer) (1x2) (2)
- 12.1.3 Minder motors op die pad (2) (2x2) (4)
Beskikbaarheid van openbare vervoer (aanvaar voorbeelde) (2)
Doeltreffender openbare vervoer (aanvaar voorbeelde) (2)
Toenemende toeganklikheid (aanvaar voorbeelde) (2)
Toegewyde openbare vervoerbane (aanvaar voorbeelde) (2)
Maak openbare vervoer meer bekostigbaar (2)
- 12.1.4 Dit is duur en het 'n negatiewe invloed op mense se begrotings (aanvaar voorbeelde) (2)
Pendelaars moet soms na verskeie vervoermiddels oorskakel om by werk te kom /koste (2) (4x2) (8)
Petrolprysstygings beïnvloed die begrotings van pendelaars (2)
Onverantwoordelike bestuurders stel pendelaars se lewens in gevaar wat (persoonlik) versekeringseise benadeel (2)
Die onveilige/onpadwaardige/oorlaaide voertuie kan ongelukke/beserings veroorsaak (vir pendelaars wat mediese rekeninge noodsaak) (aanvaar voorbeelde) (2)
Pendelaars sal laat wees, wat werksverliese tot gevolg het (aanvaar voorbeelde) (2)
Geweld/stakings in die openbare vervoerbedryf lei tot verlies aan inkomste (aanvaar voorbeelde) (2)
Onbuigsame werksure beperk pendelaars om oortyd te werk (2)

AKTIWITEIT 13

- 13.1.1 Beperkte infrastruktuur (aanvaar voorbeelde) (1)
Voorafvervaardigde materiale (aanvaar voorbeelde) (1) (1x1) (1)
Hoë geboudigtheid (1)
Beperkte spasie (1)
Klein huisies (1)
Gebrek aan beplanning (1)
Gebrek aan basiese dienste (aanvaar voorbeelde) (1)
- 13.1.2 Klein spasies (gebrek aan privaatheid) (1) (2x1) (2)
Oorbevolking (1)
Oorvleuelende strukture (brandgevaar) (1)
Siektes (1)

- 13.1.3 Verhoogde werkloosheid (2) (2x2) (4)
 Verhoogde armoede (2)
 Hoë inflasiekoers (2)
 Hoë prys/huur van huise (2)
 Mense kan nie huise bekostig nie (2)
 Salaris verlaging (2)
 Begrotingsbeperkings (2)
- 13.1.4 Hulle het nie laekostebehuising verskaf nie weens 'n tekort aan
 Besikbare grond/begrotingsbeperkings (2)
 Geen basiese dienste/geriewe (aanvaar voorbeelde) is verskaf nie as
 gevolg van begrotingstekorte (2) (8)
 Geen basiese infrastruktuur nie (aanvaar voorbeelde) weens 'n gebrek
 aan geskoolde personeel (2)
 Het nie genoeg werksgeleenthede geskep nie weens 'n gebrek aan
 belegging (2)
 Onvoldoende polisiëring om misdaad te bekamp weens swak beplanning
 (2)
 Het nie finansiering toegeken vir die verbetering van die omstandighede
 van mense wat informele nedersettings weens begrotingsbeperkings (2)
 Korrupsie wat lei tot 'n wanbesteding van finansies/begrotingstekorte (2)
 Ongekwalfiseerde mense wat hierdie projekte (wat vertraag word)
 bestuur as 'n gevolg van nepotisme/kronisme (2)
 Beperkte programme vir opgradering/opleiding van gemeenskappe as
 gevolg van begroting beperkings(2)
 Mense word gedwing om in informele nedersettings te bly weens
 grondbesit kwessies (4x2)

AKTIWITEIT 14

14.1.1	60% (1)	(1x1)	(1)
14.1.2	Kwazulu-Natal (1) Mpumalanga (1)	(2x1)	(2)
14.1.3	Subtropiese klimaatstoestande (1) Hoë temperature (1) Hoë reënval (1) Rypvrye gebied (1) Goedgedreineerde / vrugbare grond (1)	(2x1)	(2)
14.1.4	Dit verskaf werk (plase/suikermeule) (2) Vermenigvuldiger-effek / stimuleer ekonomie (aanvaar voorbeelde) (2) Verskaf inkomste vir kleinskaalse boere (2) Grondstowwe vir sekondêre aktiwiteite (aanvaar voorbeelde) (2) Verbeter infrastruktuur (aanvaar voorbeelde) (2) Klein dorpie / plattelandse dorpie gedeeltelik / heeltemal afhanklik van suikerriet boerdery (2) Verbeterde lewenstandaard/lewenskwaliteit (aanvaar voorbeelde) (2) Dit skep toegang tot markte (2)	(2x2)	(4)
14.1.5	Suikerbelasting het die vraag na suiker verminder (2) Wisselende pryse beperk belegging (2) Toename in koste van uitvoer (2) Die vraag na suikerriet in Suider-Afrika het afgeneem (aanvaar voorbeelde) (2) Hoër produksiekoste (aanvaar voorbeelde) (2) Beurtekrag verminder produksie (2) Gebrek aan subsidies in Suid-Afrika (2) Arbeidstaking verminder produksie (2)	(3x2)	(6)

AKTIWITEIT 15

15.1.1	Wanneer voedsame kos toeganklik is vir die mense van 'n land	(1x2)	(2)
15.1.2	23,6% (1)	(1x1)	(1)
15.1.3	Om 'n vergelyking van voedselsekerheid tussen lande te tref	(2x2)	(2)
15.1.4	Mense kon nie werk om voedselproduksie/nywerheid te verminder nie (2) Weens werkloosheid kon mense nie kos koop nie (2) Grense gesluit en lande kon nie voedsel invoer nie (2)	(2x2)	(2)
15.1.5	Aansporings kan produktiwiteit op plase verhoog (2) Tegniese ondersteuning vir kleinskaalse boere sal produksie verhoog (2) Die verskaffing van gemoderniseerde boerderytoerusting sal produksie verhoog (2) Moedig (aansporings) bestaansboere (gefragmenteerde grond) aan om kommersiële boerdery toe te pas (2) Aansporings vir koöperatiewe boerdery sal die verskeidenheid vergroot en ook hoeveelheid produkte (2) Navorsing oor 'n verskeidenheid boerderypraktyke sal produksie optimaliseer (2) Grondhervormingsprogramme moet geprioritiseer word om meer mense toegang te gee tot landbougrond (2) Subsidiëring van boere met die verkryging van geneties gemodifiseerde (GM) gewasse sal produksie van gewasse waarborg (2) Programme om boere op te gradeer, sal doeltreffendheid en die grond verbeter (2) Toegang tot plaagdoders en insekdoders verbeter en verseker die kwaliteit van gewasse (2) [ENIGE VIER]	(4x2)	(8)

AKTIWITEIT 16

16.1.1	Verminder (1)	(1x1)	(1)
16.1.2	101 (1)	(1x1)	(1)
16.1.3	China (1)	(1x1)	(1)
16.1.4	Witwatersrand het die grootste goudrifneerslag (2) Goudneerslae is nader aan die oppervlak (2) Laer geotermiese gradiënt (2) Goudreserwes is van 'n hoë gehalte (2) [ENIGE TWEE]	(2x2)	(4)

- 16.1.5 Staking aksie (2) (2x2) (4)
 Arbeidsgeskilte (2)
 Verminderde buitelandse beleggings in die myne (2)
 Sekere myne moes permanent sluit (2)
 Hoë getalle ongeskoolde mynwerkers (2)
 Bedreiging van nasionalisering (2)
 Kragonderbrekings (beurtkrag) (2)
 [ENIGE TWEE]
- 16.1.6 'n Toename in werkloosheid sal koopkrag verminder (2) (2x2) (4)
 Verminderde mark- en besigheidswinste sal afneem (2)
 Minder belasting wat aan die regering betaal word, sal begrotings vir die ontwikkeling van infrastruktuur verminder (2)
 Afname in die vermenigvuldigingseffek in die land wat lei dat alle sektore van die ekonomie, geraak word (2)
 Afname in buitelandse inkomste as gevolg van minder gouduitvoer veroorsaak ekonomiese resessie (2)
 Sommige myne sal gedwing word om te sluit, wat die BBP van die land laat vermindert (2)
 [ENIGE TWEE]

AKTIWITEIT 17

- 17.1.1 Mosambiek (1) (1x1) (1)
 (aanvaar Swaziland) (1)
- 17.1.2 Om hul ekonomieë te herbou en handels- en beleggingsbande te herstel (1) (1x1) (1)
- 17.1.3 Gauteng / PWV kern industriële streek (1x1) (1)
- 17.1.4 Verbeterde infrastruktuurontwikkeling (aanvaar voorbeelde) (2) (2x2) (4)
 Verhoog verkeer (2)
 Die roete word veiliger (2)
 Dit sal entrepreneursgeleenthede bevorder (aanvaar voorbeelde) (2)
 Verhoog vaardighede van plaaslike mense (2)
 Vermenigvuldiger-effek (verhoogde koopkrag) (aanvaar voorbeelde) (2)
 Werkskepping (2)
 Dit bevorder handel (aanvaar voorbeelde) (2)
- 17.1.5 Verbeterde spoorweë lei tot goedkoper vervoer van goedere (2)
 Verbeterde paaie sal vinnige vervoer van goedere vergemaklik (2)
 Die uitbreiding van die hawe moedig die uitvoer/invoer van goedere aan (2) (4x2) (8)
 Die verbetering van hawefasiliteite sal die uitvoer van goedere verhoog (2)
 Meer toeganklikheid deur hawens/paaie/spoor wat handel verbeter (aanvaar voorbeelde) (2)
 Verbeterde kragtoevoer sal produksie verbeter (2)
 Verbeterde kommunikasienetwerke verbeter handelsbetrekkinge (2)
 [ENIGE VIER]

AKTIWITEIT 18

18.1.1	Gefokusde nywerheidsontwikkelingsarea wat werk skep en bevorder uitvoere, naby groot vervoerroetes met internasionale skakels (2)	(1x2)	(2)
18.1.2	Dit is die grootste Greenfield-lughawe-ontwikkeling (1)	(1x1)	(1)
18.1.3	Hawe (1) N2 (1) King Shaka (Internasionale Lughawe) (1)	(1x2)	(2)
18.1.4	Toegang tot verbeterde telekommunikasiedienste (2) Beskikbare infrastruktuur (2) Lughawe bied nywerhede toegang tot plaaslike en internasionale markte (2) Toegang tot kragtoevoer (2) Damme verseker 'n oorvloed water (2) .	(2x2)	(4)
18.1.5	'n Verskeidenheid nywerhede sal arbeiders aan 'n verskeidenheid vaardighede blootstel (2) Tegniese spesialiste van ander lande sal vaardighede na die plaaslike arbeidsmag oordra(2) Plaaslike arbeid sou vaardighede van die vierde industriële revolusie verwerf wat hulle op hoogte sal hou van die nuutste tegnologiese ontwikkeling (2) Die sukses van die Dube TradePort IDZ sal 'n meer permanente/stabiele arbeidsmag verseker(2)	(3x2)	(6)

AKTIWITEIT 19

19.1.1	Skadu-ekonomie	(1x1)	(1)
19.1.2	Sy kan dit nie bekostig nie (1)	(1x1)	(1)
19.1.3	gereelde strooptogte' (1) 'Daar word beslag gelê op goedere' (1) 'boetes word uitgereik' (1) [ENIGE EEN]	(1x1)	(1)
19.1.4	Hulle betaal nie belasting aan nie (2) Ongeregistreerde besighede (2)	(1x2)	(2)
19.1.5	How does the economy benefit from the informal sector?	(2x2)	(4)
19.1.6	Dit skep werk (2) Verminder afhanklikheid van die staat (aanvaar voorbeelde) (2) Goedere is goedkoper (2) Dienste is bekostigbaar (aanvaar voorbeelde) (2) Hulle koop goedere/goedere by formele besighede (2)	(3x2)	(6)

Skep van nuwe vaardighede (aanvaar voorbeelde) (2)
 Hulle betaal BTW (2)
 Verminder misdaad (2)
 [ENIGE TWEE]

AKTIWITEIT 20

20.1.1	20 (1) %	(x1) (1)
20.1.2	Ekonomiese resessie (aanvaar voorbeelde) (1) Werkloosheid (aanvaar voorbeelde) (1) Goedkoper (1) Nie-betaling van bykomende koste (aanvaar voorbeelde) (1) Dit is toeganklik (1) Maak gebruik van informele arbeiders (1) [ENIGE TWEE]	(1x2) (2)
20.1.3	Dit bied werksgeleenthede (aanvaar voorbeelde) (2) Dit verminder die regering se verantwoordelikheid vir die verskaffing van toelaes (2) Die vraag na goedere sal produksie verhoog (aanvaar voorbeelde) (2) Hulle betaal BTW (2) Toegang tot meer bekostigbare goedere (2) Skep ekonomies volhoubare (aanvaar voorbeelde) entrepreneuriese idees/vaardighede (2) Dit bied 'n groter mark vir goedere (aanvaar voorbeelde) (2) Goedere kan teen 'n bekostigbare prys gekoop word (2) Gereelde inkomste verminder misdaad (2) Dra by tot die BBP (2) [ENIGE TWEE]	(2x2) (4)
20.1.4	Reguleer die sektor (aanvaar voorbeelde) (2) Ken aangewese gebiede toe vir hulle om handel te dryf (aanvaar voorbeelde) (2) Verskaf basiese dienste (aanvaar voorbeelde) (2) Verskaf infrastruktuur (aanvaar voorbeelde) (2) Verhoogde sekuriteit vir hul goedere (2) Skep vennootskappe met die private sektor (aanvaar voorbeelde) (2) Opgradering van entrepreneurs (2) Toegang tot befondsing (aanvaar voorbeelde) (2)	(4x2) (8)

BIBLIOGRAFIE

1	energycapitalpower.com
2	projectsiq.co.za
3	www.miningforschools.co.za
4	dubetradeport.co.za
5	www.zigya.com
6	article.sciencepublishinggroup.com
7	www.landreformfutures.org
8	2021 Geography Examination guidelines
9	dbepast questionpapers